

DET FØRSTE UNIVERSITETSKURSUS I GRØNLAND

Af professor, dr. phil. *Tyge W. Böcher*

Arktisk Station på Disko er siden 1953 en del af Universitetet. Man vil finde den opført i lektionskataloget mellem alle de andre universitetsinstitutter under Københavns Universitet. Hidtil har Arktisk Station adskilt sig væsentligt fra de øvrige institutter ved at være et rent forskningscentrum. Men nu kan den siges at være blevet mere på linie med de øvrige, idet der på Stationen i august 1958 - ganske vist foreløbig som et forsøg - gennemførtes et 10-dages sommerkursus for lærere tilknyttet det grønlandske skolevæsen.

Arktisk Stations hovedbygning er særdeles velegnet til et sådant formål. For det første er der store gæsteværelser på loftet, hvor der kan indkvarteres 12 kursister, for det andet egner bibliotekets læsestue sig udmærket som undervisningslokale. Når Arktisk Stations laboratorium og bibliotek forhåbentlig snart flytter til en ny og mindre brandfarlig bygning, vil der i den gamle bygning blive endnu bedre plads til kursus.

Det kursus, som jeg skal berette om, skyldes et samarbejde mellem det grønlandske skolevæsen og Universitetets arktiske Station. Fra skolevæsenets side ville man gerne skabe mulighed for en videreuddannelse i de naturhistoriske fag med det sigte at aktivere naturhistorieundervisningen i skolerne. Denne må i Grønland givetvis være særdeles tillokkende for lærerne, fordi eleverne færdes så meget i naturen og tidligt hører om isforhold og dyreliv. Forudsætningerne må derfor være særlig gode. Det er også let nok at komme på ekskursioner med børnene; blot man kan holde styr på flokken, er der her intet problem. Den eneste større vanskelighed for naturhistorieundervisning i Grønland i dag er mangelen på egnede bøger, og det forhold, at mange læreres uddannelse ikke giver dem tilstrækkelige forudsætninger for at kunne undervise på det rigtige plan. Fra Arktisk Stations side var interessen for et kursus af denne art på forhånd også stor. For det første er det naturligvis værdifuldt, at danske forskere sættes i stand til at overføre den viden, der efterhånden ophobes om Grønlands natur, til de grønlandske pæda-



Geologen cand. mag. Bruno Thomsen udspørges af kursister om bord på „Holck“. I baggrunden ses Skarvefjeld.

Foto: Lærer Knud Rasmussen

goger, for det andet er det af værdi for udforskningen af Grønland, at der skabes kontakter mellem videnskaben og de lærere, der er aktivt naturhistorisk interesserede. Der er uden tvivl mange lærere, som gennem et sådant samarbejde vil blive i stand til selv at arbejde videnskabeligt.

Det første kursus havde i alle henseender karakter af et forsøg; men som sådant faldt det heldigt ud. Der er nu høstet en mængde erfaringer, som vil være af uvurderlig betydning, hvis man vil lave kursus en anden gang.

Antallet af kursister blev 14, et meget passende antal, især ved mikroskopi, præparationsøvelser og på ekskursioner. Det er vanskeligt for en lærer at betjene mere end 14 elever på een gang. Undervisningen gik i første række ud på at bringe kursisterne i kontakt med de naturhistoriske objekter og at vise dem til rette med bestemmelse af planter, præparation af dyr, undersøgelse af de kår, planter og dyr lever under o. s. v. Dernæst blev der holdt nogle oversigtsforedrag som



Botanisk ekskursion ved Engelskmandens Havn vest for Godhavn. En spændende plante er fundet, og der slås op i „Grønlands Flora“. Foto: Lærer Knud Rasmussen

indledninger til kollokvier, hvor man hyggede sig sammen og snakkede om tingene. Man må sige, at Stationens beliggenhed ikke kan være mere velegnet. Geologen har lige uden for døren grundfjeld og basalt, og på en dagsrejse kan man nå hen til sandsten og kulforekomster. På toppen af Lyngmarksfjeldet over Stationen er der udmærkede muligheder for demonstrationer af firnis, gletschere og moræner, og her kan botanikeren vise rød sne (gletscheralgen) og mange højarktiske planter, medens han i lavlandet omkring Stationen har mængder af sydlige arter. Få skridt fra Arktisk Station er der fremragende skoleeksempler på fordeling og zonerings af plantesamfund. Zoologen kan bruge strandklipper og lagunen foran Stationen til demonstrationsområde, og rundt omkring i lerne vil han kunne vise både insekter og fugleliv, og kniber det med materiale, kan han bare give sig til at fiske. Der er altid roligt vand i naturhavnen ved Godhavn, og dér kan man både hale torsk og ulke op til dissektion.

PLAN

for kursus på Arktisk Station, Godhavn, Disko 1958

	Formiddag	Eftermiddag	Aften
16/8	Floraens brug Presning af planter	Strandfauna og akvarieforsøg	Oversigt over Grønlands flora
17/8	Indsamling af havplankton (ekskursion)	Mikroskopi af plankton	Farvelysbilleder af grøn- landske plantesamfund
18/8	Bladbygning og fysiologi hos arktiske planter (mikroskopi)	Sandprøver og hvad de fortæller. Geigertæller (radioaktivitet)	Jordmagnetisme
19/8	Forevisning af Magnetisk Observatorium	Plantesamfund og geologi på Østerlien (ekskursion)	Oversigt over Grønlands geologi (lysbilleder)
20/8	Fisketur med „Holck“ ved Godhavn	Torskens anatomi (dissektionsøvelse)	Foredrag om ionosphæren. Forevisning af Ionosphærestationen.
21/8	Heldagsekskursion i to både til Marrait: Kulførende dannelser, sedimenter, erosionsformer, plantesamfund, plantearter.		
22/8	Hydrografisk metodik (ekskursion til lagunen)	Botanisk ekskursion til Engelskmandens Havn	Hydrografi i de grønlandske farvande
23/8	Kvartærgeologisk ekskursion til Lyngmarksbræen og toppen af dette fjeld		Aftenfestlighed
24/8	Oversigt over „det humanistiske udvalgs“ arbejde	Botanisk ekskursion til Skarvefjeldets nedre klippeskrænter	Diskussion om natur- historiske skolebøger for den grønlandske skole
25/8	Opdragelses- og uddannelsesproblemer i Grønland	Afrejse	



Udsigt fra klippen bag Arktisk Station. Man ser bagsiden af hovedbygningen og til venstre et hus, der bruges til værksted, hønsehus og dueslag. Bag ved lagunen landtangen „Sorte Sand“ og strandede isfjelde.

Foto: Tyge W. Böcher.

Måske vil det mere læserne at høre om, hvad kursus rent konkret kom til at indbefatte. Det ses på hosstående oversigt.

Der var tre naturhistoriske ledere. Amanuensis, cand. mag. Bruno Thomsen fra G. G. U. var geolog, den nye videnskabelige leder af Stationen, havbiologen, cand. mag. Höpner Petersen var zoolog og jeg selv botaniker. Desuden medvirkede som



En af deltagerne gør landgang ved Marrait Foto: Lærer Knud Rasmussen
st for Godhavn. Det gælder om at springe ud i rette øjeblik, når danningen trækker sig tilbage.

lærere lederen af Magnetisk Observatorium i Godhavn, Erik Wolff og lederen af Ionosphærestationen ved Godhavn, civilingeniør Frede Iversen. Endelig havde kursus de sidste dage besøg af professor Franz From og lærer Marius Abelsen, der fortalte om det humanistiske udvalgs undersøgelser og deltog i de diskussioner om pædagogiske problemer og uddannelsesproblemer, som dannede afslutningen på det hele.

Vejret var godt bortset fra en regnvejrsdag, hvor man mikroskoperede indenørs, og arbejdsiveren og interessen hos kursisterne gennemgående stor. Det ytrede sig ikke blot i aktivitet under øvelserne og ekskursioner, men også ved at flere af dem i fritiden selvstændigt samlede og pressede planter og ofte benyttede sig af Stationens righoldige bibliotek. Mange medtog fra Godhavn et pænt lille herbarium. På heldagsekskursionen til Marrait benyttedes Stationens båd „Holck“ og G. G. U.s båd „I. P. Kock“. Der var heldigvis ingen bølgegang, så det lykkedes at gøre landgang uden større besvær på den ubeskyttede kyst.

Man diskuterede naturligvis også fremtiden og det behov, der er for videreuddannelse og vejledning specielt i naturhistorie og geologi. Der var enighed om,

at Universitetet må gå i spidsen ved at afholde kurser af lignende type som det nyligt afholdte. Disse bør ofte - måske hvert andet år - lægges på Arktisk Station, fordi dette sted er så velegnet, og fordi man der har så mange hjælpemidler til rådighed for en sådan undervisning på højere plan. Men andre år kunne lignende kurser lægges i Holsteinsborg, f. eks. på den kommende højskole, eller i Godthåb, f. eks. på seminariet. Universitetskurserne vil forhåbentlig føre til, at en del lærere i Grønland med tiden selv arbejder videre med stoffet og derved erhverver sig så fyldige kundskaber, at de selv en dag kan lave kurser for naturhistorisk interesserede i de forskellige byer. Flere af de vest- og sydgrønlandske byer er nu så store, at man godt kunne tænke sig, at der dannede sig „naturhistoriske foreninger“ ligesom i danske provinsbyer. Men sådanne foreninger står og falder med, om der er folk, der kan være ledere på ekskursioner. Det er ikke udelukket, at det lille kursus, som afholdtes i august 1958, kan blive en begyndelse til meget mere; måske er der både lagt en spire til en grønlandsk lærerhøjskole og et grønlandsk folkeuniversitet. Vi har da lov til at se syner.

